
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Martínez Ortega, Llätzer; Serra i Massansalvador, Francesc, dir. Anàlisi de l'evolució del balanç de poder entre la Federació Russa i la República Popular de la Xina a la regió centreasiàtica postsoviètica abans i després del conflicte ucraïnès de 2022. 2024. (Grau en Ciència Política i Gestió Pública)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/300840>

under the terms of the license

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Títol: Anàlisi de l'evolució del balanç de poder entre la Federació Russa i la República Popular de la Xina a la regió centreasiàtica postsoviètica abans i després del conflicte ucraïnès de 2022

Autor: Llàtzer Martínez Ortega

Tutor: Francesc Serra Massansalvador

Data: 18/04/2024

Grau en: Ciències Polítiques i Administració Pública

Índex

Pàgines

1. Introducció i metodologia del treball.....	3
2. Punt de vista analític.....	5
3. Context històric.....	6
3a. Tendències de la política exterior de la Federació Russa.....	6
3b. Tendències de la política exterior de la República Popular de la Xina.....	7
3c. Història i situació política de l'Àsia Central post soviètica.....	8
4. Anàlisi Intermèstic.....	9
4a. Tendències intermèstiques generals a la regió.....	9
4b. Situació del balanç de poder regional sino-rus abans de l'any 2012.....	10
4c. Evolució del balanç de poder entre els anys 2012 i 2022.....	11
4d. Situació vigent a la regió després del conflicte ucraïnès de l'any 2022.....	13
5. Conclusions.....	15
5a. Evolució del xoc d'interessos entre Rússia i la Xina.....	15
5b. Impacte del xoc d'interessos en els estats centre asiàtics.....	17
6. Bibliografia.....	19

1. Introducció i metodologia del treball

El present treball es proposa com a objectiu estudiar i analitzar l'evolució i els canvis que han anat tenint les relacions diplomàtiques entre la Federació Russa i la República Popular de la Xina a la regió d'Àsia Central (concretament a l'espai postsoviètic que compren els estats del Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Kirguizstan i Tadjikistan) durant el període de temps comprès entre els anys 2008 i 2023, pel que fa a la rivalitat que existeix entre ambdues potències per aconseguir la hegemonia política i econòmica a la regió, que acabi per satisfer les seves ambicions i interessos regionals, amb la finalitat d'observar i ajudar a comprendre com el rol d'ambdues potències a l'Àsia Central postsoviètica s'ha vist alterat arran de les conseqüències produïdes per la Guerra d'Ucraïna, iniciada al febrer de l'any 2022, i com aquest fet pot acabar generant un canvi de cara al futur, a favor de la Xina, pel que fa a les relacions de poder entre ambdues potències a la regió en el que ha sigut fins ara un espai històricament influenciat segons els interessos del govern rus.

Arran d'aquest context internacional sorgeix la meua hipòtesi de treball, la qual consisteix a estudiar fins a quin punt l'impacte que ha tingut la Guerra d'Ucraïna dins de la política domèstica d'ambdues potències ha generat un efecte dominó en les seves polítiques exteriors d'Àsia Central i com aquest fet ha pogut comportar un canvi de rols entre la Federació Russa i la Xina que hagi alterat el balanç de poder regional que hi havia entre ambdues potències pel domini de l'hegemonia diplomàtica amb els estats centre asiàtics i postsoviètics i que, en conseqüència, acabi per establir un nou ordre polític i econòmic al continent asiàtic on la Xina acabi esdevenint un hegemó continental, a través de les seves organitzacions internacionals, mentre que Rússia quedi relegada a un segon pla com a potència mitjana arran de les incapacitats econòmiques i polítiques per a seguir exercint el seu rol històric de dominància a la regió.

Amb l'objectiu de respondre l'hipòtesi de treball seguiré una metodologia d'investigació on, primerament, elaboraré un marc teòric on exposaré les estratègies de política exterior que tant la Federació Russa, des de l'arribada de Putin al poder a l'any 2000, com la República Popular de la Xina, des de l'arribada al poder de Xi Jinping a l'any 2012, havien anat seguint fins a l'esclat del conflicte ucraïnès.

Un cop exposat el context històric, passaré a analitzar els canvis produïts en les relacions de poder entre la Rússia i la Xina seguint un esquema estructurat en tres apartats:

Primer exposaré, per separat, les agendes de política exterior que ambdues potències tenien en vigor a la regió d'Àsia Central abans de l'esclat del conflicte ucraïnès, posant especial èmfasi en els punts clau i en els seus interessos i objectius regionals que els hi permeten mantenir el seu estatus de federador regional. Posteriorment, analitzaré com aquestes agendes i la interacció amb els estats centre asiàtics han canviat arran del nou context internacional provocat pel conflicte ucraïnès.

En el segon punt investigaré com ambdues potències han anat materialitzant les seves agendes d'affers exteriors, tant prèvies al conflicte com posteriors, al plànol internacional, i el resultat que aquestes han obtingut, mitjançant resolucions primàries (tractats i acords) duts a terme a les organitzacions supranacionals i intergovernamentals asiàtiques, com l'Organització de Cooperació de Shanghai, la Unió Econòmica Eurasiàtica o la Iniciativa de la Franja i la Ruta, on la Federació Russa i la República Popular de la Xina en són els principals federadors, així com estudis acadèmics que hagin analitzat i contrastat aquestes resolucions. Cal destacar, però, què més enllà de les relacions bilaterals la Rússia i la Xina també analitzaré les relacions multilaterals que incloguin als governs dels estats centre asiàtics en la resolució de conflictes regionals o en l'enfortiment de diàlegs interestatals en aspectes com l'ajuda humanitària i al desenvolupament, la cooperació en l'elaboració d'infraestructures, el suport militar i armamentístic o l'establiment d'acords comercials.

Finalment, en el tercer punt, analitzaré com s'ha anat desenvolupant el xoc d'interessos entre ambdues potències, arran de la materialització de les seves polítiques exteriors, des d'abans del conflicte ucraïnès i com aquesta rivalitat ha evolucionat després d'aquest esdeveniment. L'objectiu, doncs, és trobar quin seguit d'estratègies diplomàtiques internacionals s'han dut a terme per part d'ambdues parts amb l'objectiu de preservar els seus interessos internacionals (enfrontament directe amb boicots, estratègia d'appeasement, bandwagoning, etc) davant del balanç de poder regional entre una potència en declivi hegemònic militar, econòmic i diplomàtic, la Federació Russa, i una potència amb una influència emergent, la Xina.

2. Punt de vista analític

Un cop havent exposat la metodologia a partir la qual s'estructurarà el treball, i abans de donar pas al context històric, cal exposar quina és la tendència o escola, de les diverses que existeixen dins de l'estudi de les relacions internacionals, a partir de la qual elaboraré l'estudi de l'evolució de les relacions de poder entre Rússia i la Xina a l'Àsia Central pel domini de l'hegemonia diplomàtica i econòmica a la regió.

Considerant que la temàtica del treball gira entorn del xoc entre dues potències mundials, una en declivi i l'altra d'emergent, per fer valdre els seus interessos comercials i defensius dins d'una esfera d'influència compartida, en un període de temps comprès després de la finalització de la Guerra Freda, a través d'acords duts a terme dins d'organitzacions intergovernamentals on ambdues potències en són els seus federadors, resulta evident que el treball estigui orientat a través dels principis del neorealisme de John Mearsheimer i el liberalisme de caràcter intergovernamental.

Per una banda, el neorealisme considera que la política exterior dels estats ha d'estar orientada a la consecució d'un increment relatiu del seu poder tant tangible (recursos naturals, indústria, capacitat militar, etc) com intangible (influència, prestigi, estatus) dins del sistema internacional anàrquic.

Paral·lelament, el liberalisme intergovernamental considera que els estats, dins del sistema anàrquic, elaboren institucions supranacionals, a les quals se'ls cedeix certa sobirania nacional, amb l'objectiu de coordinar les seves polítiques en determinades matèries d'interès compartit per elaborar compromisos que redueixin les tensions entre els estats i que, en conseqüència, aconseguixin reduir els conflictes armats mitjançant la consecució de beneficis mutus.

3. Context històric

3a Tendències de la política exterior de la Federació Russa

Quan Vladímir Putin va arribar al poder a l'any 2000 la seva estratègia de política exterior va estar vinculada a les necessitats domèstiques d'alçar l'economia del país i restaurar el control territorial i polític arran del conflicte txetxè. En conseqüència, Putin va dur a terme una política d'apropament cordial cap als Estats Units, per mantenir l'estabilitat a la regió, que va desaparèixer després que Bush es retirés del Tractat ABM al 2002, generant una nova estratègia de confrontació, alimentada per les "revolucions de color" a la perifèria russa i les ampliacions de l'OTAN a Geòrgia i Ucraïna, arran la consideració que s'estava atemptant contra la sobirania russa (Calduch, 2010). En conseqüència, es requeria d'un canvi de rumb per preservar els interessos russos dins de l'antic espai soviètic i així retornar a Rússia al seu rol de superpotència mundial amb capacitat d'influir en els afers globals (Piqué, 2021) i no quedar com a una potència de segon ordre sota les ordres de la Xina i Occident (Arakelyan, 2014).

Per aconseguir aquest nou propòsit, Putin no podia únicament dependre de les capacitats diplomàtiques i econòmiques si pretenia resoldre els conflictes centre asiàtics. En conseqüència, va elaborar un programa per modernitzar les forces armades i incrementar el potencial de la indústria militar per fer valdre la seva hegemonia i interessos a les organitzacions intergovernamentals postsoviètiques sota la seva influència (Arakelyan, 2014) on, encara que tots els estats tenen vot i veu a les decisions multilaterals, de facto la cooperació econòmica i de seguretat està monopolitzada per Rússia (Cooley, 2015).

La xarxa d'institucions regionals que regulen les relacions de poder regionals està composta per la Comunitat d'Estats Independents (CEI), l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva (OTSC), en matèria de seguretat, i la Unió Econòmica Eurasiàtica (UEE), en l'àmbit econòmic (Pantucci, 2015).

La UEE va sorgir a l'any 2015 com una ampliació de la Comunitat Econòmica Eurasiàtica fundada a l'any 2000 entre Rússia, Belarús, Kirguizstan, Tadjikistan i Kazakhstan per fer front al fracàs econòmic dels anys noranta i a la globalització occidental (Egorycheva, 2019). Per altra banda, l'OTSC té el seu origen a l'any 1992 quan els estats centre asiàtics (excepte Turkmenistan) van optar per dependre de Rússia per garantir l'estabilitat de les seves fronteres i la seva sobirania territorial (Fernandes, 2023).

3b Tendències de la política exterior de la República Popular de la Xina

La política exterior xinesa a l'Àsia Central té els seus orígens a l'any 2001 quan el president Jiang Zemin va fundar l'Organització de Cooperació de Shanghai (OCS), juntament amb Rússia; Kazakhstan; Kirguizstan; Tadjikistan i Uzbekistan, com un fòrum per a la cooperació en els àmbits de la seguretat fronterera, lluita contra el terrorisme, cooperació militar, elaboració d'infraestructures, desenvolupament econòmic i projectes humanitaris amb l'objectiu final de catapultar a la Xina com a una superpotència hegemònica continental i global que vencí l'ordre liberal del Estats Units (Andersen, 2022).

Tot i així, la Xina busca mantenir un balanç de poder amistós amb Rússia ja que els interessos xinesos ingereixen dins d'un espai tradicionalment coordinat sota els interessos russos i, per tant, la construcció de bones relacions amb tots els estats de l'OCS és vital per poder evitar el sorgiment de problemes de terrorisme, separatisme, extremisme religiós i narcotràfic a l'Àsia Central, principalment pel que fa a l'activisme uigur a la regió del Xinjiang, que impedirien dur a terme l'agenda internacional xinesa (Kassenova, 2022).

Paral·lelament, la fundació de la Iniciativa de la Franja i la Ruta (BRI) a l'any 2013 ha servit com a força impulsora de l'expansió econòmica de la Xina i l'OCS al aconseguir materialitzar els objectius de la Xina d'escalar en influència dins de l'Àsia central (Andersen, 2022). En conseqüència, Rússia ha quedat relegada a un mer soci dependent de la hegemonia xinesa dins de l'OCS, abandonant l'estatus de potència aliada, arran les sancions que Occident ha imposat a Rússia des de l'any 2014, les quals han comportat que la Xina esdevingui la seva única font viable d'inversions i d'intercanvis comercials (Dmitrieva, 2019).

L'estratègia inicial de la Xina per balançar la influència russa va consistir en l'elaboració d'una zona de lliure comerç, dins del marc de la BRI, per elaborar infraestructures comunitàries entre tots els membres de l'OCS. Arran la negativa russa, la Xina ha decidit elaborar projectes bilaterals amb els diversos estats de l'OCS en els quals Rússia no tingui cap possibilitat d'influir-hi i, en conseqüència, es vegi obligada a ajustar-se a les demandes xineses si no vol quedar relegada a ser un actor secundari regional, fet que contrauria la seva economia domèstica (Dmitrieva, 2019).

3c Història i situació política de l'Àsia Central post soviètica

Durant el període soviètic la regió centre asiàtica va esdevenir crucial per a la política exterior de l'URSS, ja que la seva posició geogràfica estratègica equilibrava el balanç de poder militar regional i esdevenia crucial per a la construcció d'infraestructures que connectessin Europa amb l'est d'Àsia. Addicionalment, les abundants matèries primeres aquí ubicades (minerals, terres agràries, recursos hídrics i capital humà) permetien perpetuar l'autarquia soviètica (Ponomareva, 2020).

Arran la dissolució de l'URSS a l'any 1991 han sorgit cinc nous estats (Kazakhstan, Kirguizstan, Tadjikistan, Turkmenistan i Uzbekistan) que han mantingut els dirigents polítics i les fronteres de l'època soviètica (Pantucci, 2015) però que, simultàniament, la seva política domèstica ha derivat cap a règims autoritaris amb economies mixtes de mercat que, encara que estaven integrats a l'economia global, rebutjaven el model liberal d'occidentalització i globalització (Ponomareva, 2020).

Malgrat això, aquests estats han patit els símptomes propis dels estats postcolonials en vies de desenvolupament ja que, des de la seva independència, s'han caracteritzat per ser territoris dèbils, arran la falta de cohesió interna i legitimitat ciutadana, vulnerables, en ser permeables per actors externs, i insegurs, en ser susceptibles a conflictes interns i interestatals. Per tant, les elits regionals s'han enfrontat a un dilema entre la defensa de la sobirania nacional i la conformitat amb les normes, tant regionals com globals, (Aris, 2009) que s'ha agreujat per la geopolítica complexa de nusos etnoreligiosos, nacionalistes i diàspores descontrolades que han generat conflictes i tensions entre les diverses nacions de la regió a causa de la mala delimitació de fronteres i els nombrosos enclaus heretats de l'època soviètica (Ponomareva, 2020).

Arran d'aquesta situació els estats centre asiàtics han dut a terme polítiques exteriors "multivectors" equilibrant les seves relacions exteriors entre Rússia i la Xina que, degut a la situació geopolítica global, s'han desenvolupat a través d'organitzacions intergovernamentals, solapades i rivalitzades entre si, per obtenir el suport diplomàtic, econòmic i militar necessari perquè les elits locals es puguin perpetuar (Kazantsev, 2021).

4. Anàlisi Intermèstic

4a Tendències intermèstiques generals a la regió

Els països d'Àsia Central, des de la seva independència, han sigut d'interès per als projectes regionals tant de Rússia com de la Xina. Al principi aquestes iniciatives estaven relacionades amb qüestions de seguretat i transport d'energia i, posteriorment, també d'econòmiques que, amb el pas del temps, s'han integrat dins les organitzacions regionals: UEE i OSTC, per part de Rússia, i BRI i OSC, per la banda de la Xina (Dmitrieva, 2019).

No obstant, els projectes d'integració de Moscou i Beijing són diferents ja que mentre la BRI busca connectar la Xina amb altres regions com Europa, Orient Mitjà i Àsia del Sud, a través d'Àsia Central, la UEE pretén elaborar un bloc prorus multilateral a la regió per organitzar acords comercials que satisfacin les necessitats domèstiques russes (Dmitrieva, 2019), a través de la reducció de barreres aranzelàries entre els estats membres (Kazantsev, 2021).

Les diferències entre ambdós models d'integració resideixen en què després del col·lapse de l'URSS, mentre Rússia va fracassar en mantenir els seus interessos a la regió, la Xina va obtenir una posició sòlida a l'Àsia central arran de la millora de la seva economia domèstica (Dmitrieva, 2019). Per tant, mentre Rússia centra els seus esforços a restaurar la influència perduda que li permeti consolidar-se com a potència global, la Xina busca elaborar un ordre basat en acords bilaterals, tant comercials com defensius, que li permetin evitar qualsevol tipus d'influència externa i dominar el joc de poder a la regió (Andersen, 2022).

Tot i així la cooperació entre Rússia i la Xina ha evolucionat històricament de manera positiva, des dels anys noranta fins al conflicte ucraïnès de l'any 2022, ja que ambdues potències coincideixen en la necessitat de confrontar la influència occidental dels Estats Units a la regió (Dmitrieva, 2019). Aquest fet comporta que alguns analistes afirmen que l'OCS serveix realment com un dispositiu conjunt de Rússia i la Xina, de caràcter antioccidental, per combatre la presència estrangera a l'Àsia Central, ja que la viabilitat real de l'OCS per a construir un marc de cooperació multilateral que serveixi per resoldre els problemes regionals i garantir l'estabilitat dels règims autoritaris locals, resulta difícil degut a les relacions ambivalents entre els estats membres de l'organització i la manca d'una cultura activa de confiança política i col·laboració interestatal entre els representants dels estats nació i les institucions intergovernamentals (Aris, 2009).

Els estats centre asiàtics, des de la seva independència, sempre han mantingut una postura ferma envers les institucions multilaterals. Els seus dirigents polítics consideren que aquestes organitzacions han de servir per ajudar en el procés de construcció de l'estat mitjançant la millora de la sobirania dels seus membres i la no ingerència en afers interns, en contrast amb la creença occidental que considera que una cooperació implica que els estats renunciïn a la seva sobirania en favor d'una organització supranacional (Aris, 2009).

4b Situació del balanç de poder regional sino-rus abans de l'any 2012

Deixant de banda les tendències generals intermèstiques que ambdues potències han elaborat a l'Àsia Central, cal destacar que l'asimetria diplomàtica entre Rússia i la Xina va començar a créixer arran la crisi econòmica de l'any 2008, ja que Moscou va deixar de poder igualar el poder econòmic i la despesa militar de la Xina i, en conseqüència, va patir una disminució considerable de la seva influència internacional. El fenomen darrere d'aquesta asimetria sino-russa recau en la divergència d'ambdues parts per oferir-se suport mutu en la seva lluita contra l'hegemonia dels EUA a la regió, ja que mentre la Xina ha pogut oferir suport comercial, defensiu i diplomàtic a Rússia, el govern rus no ha estat capaç de reforçar a la Xina en la seva competència comercial amb els EUA, arran la privació d'accés a tecnologies avançades i acords comercials que Rússia ha patit a causa de les sancions que Occident li ha anat imposant amb el pas del temps (Kaczmariski, 2022). En conseqüència, Rússia s'ha vist obligada a cooperar amb la Xina per tenir alternatives comercials, fet que li comporta el risc de convertir-se en un soci dependent de la Xina en diferents àrees estratègiques (Cooley, 2015).

Rússia i Xina, davant d'aquesta asimetria, han pretès ser socis i no rivals regionals mitjançant una divisió del treball on Rússia proporciona suport als estats regionals en l'àmbit de la seguretat mentre que la Xina els hi ofereix inversions en infraestructures i cooperació energètica i comercial. Tanmateix, davant l'amenaça que la relació sino-russa pogués esdevenir més tensa, a mesura que la Xina ingereix en l'esfera russa (Cooley, 2015), ambdues potències van elaborar objectius comuns per mantenir l'estabilitat regional, la cooperació en àrees vitals (acords comercials, inversió científica, etc) i evitar la interferència de terceres influències (Dmitrieva, 2019) amb l'objectiu d'aconseguir un desenvolupament beneficiós a tota la regió a través de l'OCS (Egorycheva, 2019).

4c Evolució del balanç de poder entre els anys 2012 i 2022

Malgrat això, aquesta cooperació va començar a diluir-se a partir de l'any 2013 arran la retirada dels EUA de l'Afganistan i la posterior crisi de Crimea de l'any 2014. Ambdós fets van comportar que l'estratègia de política exterior russa canviés dràsticament amb la intenció de convertir els estats regionals en "clients" lleials a Moscou que, a través del comerç, compensin l'efecte negatiu derivat de les sancions econòmiques, imposades per Occident, amb l'objectiu de continuar complint els interessos nacionals (Cooley, 2015), ja que sense una cooperació mútuament beneficiosa, en seguretat i benestar econòmic, és impossible que Rússia pugui preservar la influència suficient per a unificar les antigues repúbliques soviètiques sota la seva esfera d'influència, a través de les organitzacions intergovernamentals (Dmitrieva, 2019).

Per una banda, l'UEE es va convertir en el projecte polític més important de Rússia a Euràsia, ja que el mercat comú intern va permetre a Putin atraure treballadors centre asiàtics i incrementar la influència econòmica al Kirguizstan, el Tadjikistan i l'Uzbekistan, on les remeses suposen entre el 30 i el 50% del PIB (Kazantsev, 2021). Tanmateix, només s'han elaborat acords comercials favorables per a Rússia que no tenen en compte les necessitats de la resta d'estats membres, motiu pel qual a penes s'han desenvolupat infraestructures que facilitin els fluxos comercials interiors de la UEE (Egorycheva, 2019).

Paral·lelament, la inestabilitat al nord de l'Afganistan va produir un increment de cooperació en seguretat de Rússia a la regió, a través de l'OTSC, mitjançant el reforçament de les instal·lacions militars i l'increment de tropes al Kirguizstan i el Tadjikistan, així com reforçant la defensa de la frontera afgana amb l'Uzbekistan i el Tadjikistan (Cooley, 2015).

Cada cop més, però, aquesta presència russa s'ha hagut d'anar complementant amb els interessos xinesos a la regió, ja que, arran l'arribada de Xi Jinping al govern xinès a l'any 2012 i l'establiment de la BRI al 2013, la Xina ha intensificat la seva presència a l'Àsia Central a l'abandonar la tradicional política exterior aïllacionista per una de més intervencionista a través de mecanismes de "poder suau" sota el marc de l'OCS (Pantucci, 2015).

En l'àmbit econòmic, la Xina s'ha vist beneficiada del fet que els estats regionals van considerar la BRI com l'oportunitat més grossa d'inversions i comerç que pot reduir i diversificar la influència russa a la regió, ja que és l'únic estat capaç de mobilitzar enormes quantitats monetàries (Egorycheva, 2019). En concret el president Jinping va destinar

cinquanta mil milions de yuans en infraestructures, a través del Banc Asiàtic d'Inversions en Infraestructures (AIIB), com xarxes de ferrocarril, ports, gasoductes, telecomunicacions i autopistes per millorar i fomentar la connectivitat perquè els mercats de l'Àsia Oriental puguin expandir-se cap Europa i l'Orient Mitjà (Cooley, 2015).

En concret, és a l'àrea dels hidrocarburs on la Xina ha ampliat més les seves activitats econòmiques, ja que ha substituït a Gazprom com a principal proveïdor a la regió mitjançant la concessió de préstecs perquè els diversos estats modernitzin i amplïin les seves infraestructures energètiques d'extracció i transport de petroli i gas. La Xina està molt interessada en aquest projecte, ja que el gasoducte transasiàtic s'origina al Turkmenistan i travessa Uzbekistan i Kazakhstan fins arribar a la costa est de xinesa, per tant el fet d'elaborar inversions mitjançant acords bilaterals amb cada estat permet a la Xina assegurar el control sobre el qual és el principal recurs a la regió, el qual li resulta indispensable per obtenir l'autosuficiència necessària per poder-se establir com a superpotència global (Cooley, 2015).

En conseqüència, s'ha produït una cooperació activa entre la Xina i els governs de la regió on la Xina importa matèries primeres (hidrocarburs, ferro, fosfats, productes químics, etc) i exporta productes acabats com maquinària, equips, aliments o béns de consum (Egorycheva, 2019). Aquest fet ha incrementat la dependència comercial d'aquests estats cap a la Xina que, sumat al fet que la Xina exigeix participacions en les empreses locals i beneficis polítics a canvi dels préstecs econòmics, ha comportat una pèrdua de sobirania dels estats centre asiàtics en favor de la Xina que ha acabat perjudicant severament els interessos russos a la regió (Cooley, 2015).

Arran d'aquest fet, i per evitar un xoc d'interessos amb Rússia que impedisís l'impuls econòmic de la Xina, a l'any 2015 es va signar un document de cooperació entre la BRI i la UEE amb l'objectiu de donar a Rússia un lideratge dins de la BRI que li atorgués legitimitat i estatus negociador (Dmitrieva, 2019) amb l'objectiu d'impulsar el transport de mercaderies cap a Europa i enfortir el lideratge global de la Xina (Egorycheva, 2019).

Paral·lelament, en l'àmbit de la seguretat, la Xina va intensificar la seva presència militar a l'Àsia Central, arran la retirada dels EUA de l'Afganistan, davant l'amenaça que els talibans o l'ISIS poguessin donar suport, o incrementar la radicalització religiosa, als separatistes del Xinjiang (Cooley, 2015). Per tant, amb l'objectiu d'evitar aquesta situació, el govern xinès, a través de l'OCS, va atorgar suport als cossos de seguretat d'Àsia Central mitjançant l'entrega d'equipaments, vehicles, uniformes, telecomunicacions, formació militar, hospitals i

habitatges (Kassenova, 2022), així com l'elaboració d'entrenament conjunt amb les forces tadjikes i turkmenes a la frontera afgana (Pantucci, 2015). Aquests acords, igual que els de caràcter econòmic, es van elaborar de manera bilateral amb l'objectiu de desenvolupar relacions de bon veïnatge que permetin la consolidació de l'hegemonia xinesa a la regió (Kassenova, 2022).

4d Situació vigent a la regió després del conflicte ucraïnès de l'any 2022

Arran l'inici del conflicte ucraïnès del 2022 s'ha pogut observar com el balanç de poder sino-rus que buscava una cooperació mútuament beneficiosa ha quebrat parcialment degut al debilitament de la influència russa a l'Àsia Central (Andersen, 2022). En conseqüència, l'ordre eurasiàtic que Putin pretenia estructurar a la regió s'ha difuminat al desaparèixer els vincles diplomàtics i econòmics que Rússia havia teixit a la regió, des de la caiguda de l'URSS, a causa dels dubtes i pors generades per l'agressió cap a una altra exrepública soviètica (Fernandes, 2023).

En reacció a aquesta inseguretat, els dirigents regionals han buscat la distància amb Moscou i s'han negat a donar suport directe a l'agressió russa a Ucraïna, encara que a l'inici del conflicte el govern rus va demanar ajut militar i diplomàtic als líders de Kazakhstan i Tadjikistan. Tot i això aquests estats pretenen mantenir un posicionament neutre en la seva política exterior, motiu pel qual s'han abstingut de condemnar l'agressió a l'ONU, mitjançant un balanç de poder on evitin ser considerats com a "prorussos" o opositors al Kremlin, ja que un posicionament ferm podria fer perillar les seves estratègies multivectors (Fernandes, 2023).

En conseqüència, la preocupació dels dirigents centre asiàtics pel fet que l'expansionisme rus acabi convertint els seus estats en instruments per evadir les sancions occidentals (Andersen, 2022) i el paral·lel declivi de la influència russa sobre l'espai postsoviètic han acabat obrint la porta a altres potències, tant asiàtiques com globals, per fer valer la seva pròpia influència sobre la regió, ja que, com més temps es prolongui la guerra, més distant esdevindrà la relació dels estats d'Àsia Central cap a Moscou (Saivetz, 2023).

Aquesta obertura ha sigut aprofitada pel govern xinès, el qual s'ha negat a donar suport a Putin i ha denunciat obertament i rotundament l'agressió a la sobirania ucraïnesa, mitjançant l'elaboració d'una diplomàcia que incrementi la seva influència a la regió que, fins ara, s'ha materialitzat a través de la signatura de nous acords bilaterals de cooperació econòmica i

d'inversions amb el Kazakhstan i l'Uzbekistan (Sharifli, 2023), amb l'objectiu de consolidar l'activitat de la Xina a la regió i assegurar alternatives a Rússia en l'àmbit energètic i de connexions d'infraestructures (Andersen, 2022).

Addicionalment, Xi Jinping ha plantejat una política exterior contrària a la de Putin al reiterar el seu suport incondicional per protegir la independència, sobirania i integritat territorial dels estats centre asiàtics davant qualsevol amenaça internacional (Saivetz, 2023). Malgrat això, aquestes declaracions no impliquen que la Xina prengui sancions contra Rússia, ja que les empreses xineses encara exporten energia i béns acabats cap a Rússia i ambdues parts s'enfronten a restriccions imposades per Occident i, per tant, pretenen evitar ser víctimes del "poder suau" liberal en un moment de debilitat (Webster, 2022).

Paral·lelament, els estats d'Àsia Central han vist com el monopoli de la defensa amb Rússia pot convertir-se en una amenaça al ja no garantir la integritat territorial ni la seguretat fronterera dels seus règims (Fernandes, 2023), per tant, com la seguretat interna d'aquests estats resulta indispensable per a la supervivència dels règims, les inseguretats domèstiques s'han interconnectat amb els conflictes regionals (Aris, 2009). En conseqüència, les elits centre asiàtiques han diversificat les seves estratègies de seguretat buscant associacions militars amb altres estats (Estats Units, Regne Unit, Iran, Xina i Turquia) mitjançant la compra de drons no tripulats per a la vigilància de les seves fronteres i l'elaboració d'acords bilaterals de cooperació defensiva en programes d'entrenament militar, producció armamentística, suport logístic i intercanvi tecnològic (Fernandes, 2023).

Així i tot la influència russa a la regió no ha desaparegut, ja que continua sent el principal garant de la seguretat a la frontera afgana i és un actor clau per evitar la propagació del radicalisme a la regió (Sharifli, 2023), a més Rússia encara influeix econòmicament a la regió, ja que les remeses continuen sent un instrument vital de poder a la regió i s'han multiplicat des de l'inici del conflicte, pel fet que Moscou necessita atraure treballadors dels països d'Àsia Central arran l'escassetat derivada de la guerra, i té l'avantatge que la Xina no té el potencial per substituir els instruments econòmics de Rússia a la regió (Sharifli, 2023). A més el comerç intraregional amb Rússia ha incrementat des de l'inici de la guerra, ja que aquests estats s'han beneficiat de la redirecció dels mercats russos que pretenen obtenir mercats alternatius per ubicar la seva producció domèstica, així com per proveir-se de les matèries primeres i els béns necessaris per a perpetuar el conflicte armat i satisfer la demanda interna russa (Fernandes, 2023).

5. Conclusions

5a Evolució del xoc d'interessos entre Rússia i la Xina

Després d'analitzar l'evolució del xoc d'interessos sino-rus s'ha pogut observar com la guerra d'Ucraïna ha reforçat les dimensions estratègiques, polítiques i normatives que ja existien prèviament (Kaczmariski, 2022), ja que els estats centre asiàtics no van considerar a la Xina com a federador prioritari fins a l'any 2008, quan el balanç de poder regional sino-rus es va veure alterat arran del desafiament xinès cap al monopoli rus sobre el trànsit de recursos naturals a la regió, principalment hidrocarburs, al convertir-se en el principal soci comercial dels països de l'Àsia Central (Egorycheva, 2019).

Com a reacció a la seva pèrdua d'influència, el govern rus va perfeccionar la cooperació regional a través del projecte de la "Gran Euràsia" amb l'objectiu de consolidar l'hegemonia russa coordinant les polítiques econòmiques de la Xina (OCS i BRI) i l'ASEAN amb els interessos de l'UEE, com a centre federador, amb l'objectiu d'ampliar l'abast de la influència russa al continent asiàtic i així obligar al govern xinès a continuar tenint en compte els interessos russos a la regió centre asiàtica (Egorycheva, 2019) mitjançant la cooperació entre ambdues potències a través d'una xarxa de zones de lliure comerç i associacions econòmiques (Kazantsev, 2021).

El govern xinès es va adonar ràpidament de les intencions russes d'enfortir la integració regional a favor seu mitjançant l'aturament del creixement econòmic xinès i, com a resposta, va incrementar els projectes de cooperació en infraestructures dins de la BRI per boicotejar qualsevol acord econòmic que es dugués a terme dins de l'UEE (Egorycheva, 2019).

Després d'aquests esdeveniments, les elits d'ambdues potències van entendre les conseqüències d'una tensió creixent i contínua en el temps i van prendre mesures per reduir la probabilitat de rivalitat a través de l'acord de cooperació comercial i d'inversions entre la BRI, l'OCS i l'UEE del 2015 i el posterior acord comercial del 2018, entre les mateixes organitzacions, per reduir barreres no aranzelàries i evitar la competència deslleial intraregional (Egorycheva, 2019).

Des dels inicis de la guerra d'Ucraïna, la Xina ha augmentat el seu poder a l'Àsia Central arran la pèrdua del domini polític, econòmic i militar rus (Sharifli, 2023). Per tant, s'ha pogut observar com, arran la invasió d'Ucraïna, la dependència comercial russa amb la Xina s'ha incrementat, fins al punt de convertir-se en un soci júnior, ja que el comerç rus amb Occident

ha disminuït arran les sancions imposades per aquests estats des dels inicis del conflicte. En conseqüència, el govern rus, al ser expulsat dels mercats occidentals, està obligat a recórrer a la Xina per obtenir béns com semiconductors o tecnologia 5G i pot comportar que, de cara al futur, cada cop la Xina tingui una rellevància major dins dels mercats russos que acabi per limitar la llibertat de maniobra de Moscou (Webster, 2022).

Les capacitats econòmiques i militars de la Xina mostren com les relacions bilaterals sino-russes augmentaran en els pròxims anys, encara que cada cop seran més desequilibrades, ja que Rússia és incapaç d'oferir suport a la Xina en comerç i tecnologia (Webster, 2022). En conseqüència, el futur de la cooperació bilateral dependrà, a grans trets, de l'evolució del conflicte ucraïnès i de les decisions xineses de continuar donant suport econòmic a Rússia (Kaczmariski, 2022) vinculades a les capacitats de la Xina de reduir les importacions russes en béns bàsics (petroli, gas i carbó), ja que llavors tindrà encara menys necessitat de cooperar amb un soci feble i poc fiable (Webster, 2022).

Així i tot, malgrat el declivi de l'hegemonia russa i el paral·lel ascens de la Xina, Pequín no pot substituir Moscou a la regió, perquè Rússia encara és un actor clau en la seguretat i l'economia regional i, per tant, l'eliminació total de la influència russa acabaria perjudicant negativament als països de la regió (Sharifli, 2023).

En l'àmbit econòmic, Moscou és el principal importador del Kirguizstan i el segon de Tadjikistan, fent-los dependents en la importació d'aliments i de roba. A més, Rússia és un país de trànsit comercial per a l'Àsia Central, ja que el 80% del comerç de l'Uzbekistan i el 80% de les exportacions de petroli del Kazakhstan passen pel territori rus. Per tant, la Xina, encara hagi ampliat les seves relacions econòmiques i hagi millorat les infraestructures regionals des de l'inici del conflicte ucraïnès, no disposa, actualment, de les eines necessàries per substituir a Rússia a l'Àsia Central (Sharifli, 2023).

En l'àmbit de la seguretat, la Xina ha augmentat la seva presència de seguretat a la regió mitjançant acords bilaterals a través de l'OCS. Malgrat això, Pequín es preocupa per oferir assistència als països locals i no té cap intenció d'ampliar la seva presència militar a l'Àsia Central, ja que les prioritats se centren en ampliar la seva influència econòmica i tecnològica (Sharifli, 2023). Per tant, Moscou continuarà sent el principal federador de seguretat a la regió, arran dels vincles que els estats regionals han mantingut amb les forces russes i a l'història de conflictes i tensions regionals on aquestes han obtingut una experiència notòria arran les diverses intervencions dutes a terme des dels anys noranta (Pantucci, 2015).

5b Impacte del xoc d'interessos en els estats centre asiàtics

Pel que respecte als diversos països de la regió, aquests s'han caracteritzat per construir relacions de cooperació individualitzades amb cadascuna d'ambdues potències des dels anys noranta. Aquest fet comporta que no hi hagi una tendència de política exterior clarament identificable que, en conseqüència, ha fet que els diversos estats regionals hagin seguit estratègies multivectors que, encara que tenen molta similitud arran les semblances de les seves polítiques domèstiques (governos autoritaris antioccidentals i economies dependents dels hidrocarburs), s'han aplicat a les necessitats vigents de cada règim en cada espai temporal (frontera sud tadjika, manifestacions al Kazakhstan, gasoductes del Mar Caspi al Turkmenistan, etc) fet que ha comportat la ja mencionada disparitat d'interessos dins de les organitzacions regionals que ha dificultat l'elaboració d'una confiança i una cooperació estable i multilateral (Dmitrieva, 2019).

En conseqüència, es pot observar com l'evolució del desequilibri hegemònic regional, entre la debacle de poder rus i el paral·lel ascens de la Xina, ha comportat fets com que mentre abans de l'any 2008 els estats regionals eren dependents de Rússia, tant en l'àmbit de la seguretat (OTSC) com en els acords comercials (UEE), actualment es dona el fet on aquests mateixos règims depenen de la Xina per a ampliar les seves economies domèstiques. ja que és l'únic estat capaç de proporcionar préstecs econòmics a aquests països, mentre que per aconseguir certa estabilitat interna han de recórrer al suport militar rus, el qual segueix posseint l'hegemonia de la seguretat a la regió (Dmitrieva, 2019).

Per tant, de cara al futur s'espera que les repúbliques d'Àsia Central aprofundeixin la seva cooperació bilateral amb la Xina, a través de la BRI i l'OCS, ja que tenen més viabilitat per a desenvolupar els seus estats que amb Rússia a través de l'UEE, ja que aquesta organització es troba aïllada internacionalment i la situació interna de Rússia només empitjora, a la vegada que el potencial econòmic xinès sembla mostrar un creixement positiu a llarg termini (Dmitrieva, 2019).

Les cimeres bilaterals que s'han anat duent a terme a les capitals dels diversos estats membres de l'OCS han oferit bones oportunitats per enfortir les relacions bilaterals entre la Xina i aquests estats, ja que s'han elaborat concessions multimilionàries en inversions amb condicions favorables a baix retorn que permeten una independència respecte a les institucions creditícies occidentals com l'FMI o el Banc Mundial (Kassenova, 2022).

Així i tot, la principal queixa és que els projectes de la Belt and Road fan augmentar el risc d'impagament en els països amb economies inestables, com el Kirguizstan i Tadjikistan, ja que, quan aquests estats són incapaços de retornar el pagament del deute, la Xina utilitza el deute per obtenir actius financers o concessions polítiques, provocant una pèrdua de sobirania nacional (Dmitrieva, 2019), que, en conseqüència, ha fet créixer els sentiments nacionalistes locals sobre temàtiques com la propietat de la terra, la competència comercial deslleial, la manca de transparència en les negociacions, les regulacions laborals dels treballadors locals i la degradació ambiental causada per l'actitud depredadora de la Xina que s'apodera dels recursos naturals dels estats estrangers i els sotmet a mers exportadors de matèries primeres a través de les concessions dels seus préstecs econòmics (Egorycheva, 2019).

Per tant com a reflexió final, a mode conclusió, es pot afirmar que el conflicte entre la Xina i Rússia a l'Àsia Central s'ha intensificat després de la guerra a Ucraïna, ja que la Xina ha augmentat la seva influència comercial, mentre que Rússia busca mantenir la seva hegemonia regional. No obstant, la dependència comercial russa cap a la Xina ha crescut, fet que podria limitar la seva llibertat d'acció, encara que Moscú continua sent un actor crucial per a la seguretat i l'economia regional. Paral·lelament el conflicte ha portat als països de la regió a adoptar estratègies multivectors individuals, fet que dificulta la cooperació multilateral mútuament beneficiosa a la regió, però, malgrat tot, de cara a futur, s'espera una major cooperació bilateral entre els països d'Àsia Central i Xina, tot i la pèrdua de soberania nacional i la competència comercial deslleial, que han generat creients sentiments nacionalistes locals, ja que és l'única alternativa viable per a les elits d'aquests estats per a perpetuar-se en el poder i diversificar les seves estratègies de política exterior.

6. Bibliografia

Andersen, Lars (2022). “Shanghai Cooperation Organisation: A forum where China works for multilateral order in Central Asia”. *Danish Institute for International Studies*. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://www.jstor.org/stable/resrep45232>

Arakelyan, Lilia (2014). “The Soviet Union is Dead: Long Live the Eurasian Union!”. En *Shifting Priorities in Russia's Foreign and Security Policy* (pp. 141-162). Routledge. Consultat al gener de 2024. Disponible aquí:

https://www.academia.edu/2550688/The_Soviet_Union_is_Dead_Long_Live_the_Eurasian_Union

Aris, Stephen (2009). “The Shanghai Cooperation Organisation: ‘Tackling the Three Evils’. A Regional Response to Non-traditional Security Challenges or an Anti-Western Bloc?”. *Routledge*. 61(3), pp. 457-482. Consultat al gener de 2024. Disponible aquí:

<https://doi.org/10.1080/09668130902753309>

Calduch, Rafael (2010). “Las relaciones de Rusia con la Unión Europea y Estados Unidos”. En *Influencia de la Nueva Rusia en el actual Sistema de Seguridad*. pp. 23-54. *Instituto Español de Estudios Estratégicos*. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4548580>

Cooley, Alexander (2015). “Russia and China in Central Asia”. *Norwegian Institute of International Affairs*. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://www.jstor.org/stable/resrep08013?seq=1>

Dmitrieva, M. (2019). “Russia and China in Central Asia: Cooperation or Competition”. *Bulletin of the Moscow State Regional University (History and Political Science)*. pp. 139-146. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://www.semanticscholar.org/paper/RUSSIA-AND-CHINA-IN-CENTRAL-ASIA%3A-COOPERATION-OR-Dmitrieva/58f1d253d1b496854a196da74cce4cfe85cf0546>

Egorycheva, Elena (2019). “Central Asia as an area of China's and Russia's interests”. 27(4). pp. 732-742. *RUDN Journal of Economics*. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://journals.rudn.ru/economics/article/view/23410>

Fernandes, Sara & Grantseva, Vera (2023). “O esfriamento da amizade entre a Ásia Central e a Rússia após a guerra na Ucrânia”. *Relações Internacionais*. Consultat al febrer de 2024. Disponible aquí:

<https://www.semanticscholar.org/paper/O-esfriamento-da-amizade-entre-a-%C3%81sia-Central-e-a-a-Fernandes-Grantseva/d8a44cac2312389d28710815b31ebb971f5feb48>

Kaczmariski, Marcin (2022). “The war in Ukraine and the future of Russia-China relations”. *NATO Defense College*. Consultat al març de 2024. Disponible aquí:

<https://www.jstor.org/stable/resrep40454>

Kassenova, Nargis (2022). “China’s Foreign Aid to Central Asia”. En *How China’s Foreign Aid Fosters Social Bonds With Central Asian Ruling Elites* (pp 10-14). *Carnegie Endowment for International Peace*. Consultat al març de 2024. Disponible aquí:

<https://www.jstor.org/stable/resrep45858.9>

Kazantsev, Andrei; Medvedeva, Svetlana & Safranchuk, Ivan (2021). “Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia”. *Journal of Eurasian Studies*. Consultat al març de 2024. Disponible aquí:

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1879366521998242>

Pantucci, Raffaello (2015). “China and Russia's Soft Competition in Central Asia”. En *Current History*. pp 272-277. *University of California Press*. Consultat al març de 2024. Disponible aquí:

<https://www.semanticscholar.org/paper/China-and-Russia's-Soft-Competition-in-Central-Asia-Pantucci/027bb70681ab99da4b841faaa832d2ce829dd407>

Piqué, Josep (2021). “Unión Soviética: La Historia no vuelve, pero rima”. Article extret del diari de relacions internacionals *Política Exterior*. Consultat al març de 2024. Disponible aquí:

<https://www.politicaexterior.com/la-historia-no-vuelve-pero-rima/>

Ponomareva, Elena & Rudov, Georgij (2020). “Central Asia in Russian Foreign Policy: Losses and Opportunities”. En *Digest of World Politics Annual Review*. N.º10. pp. 465-483. *Digest of World Politics*. Consultat a l’abril de 2024. Disponible aquí:

<https://www.semanticscholar.org/paper/Central-Asia-in-Russian-Foreign-Policy%3A-Losses-and-Ponomareva-Rudov/e846687469e15a0e27557f784e85857d6feab8db>

Saivetz, Carol (2023). “Russia in the Caucasus and Central Asia after the invasion of Ukraine”. Article extret del think tank *MIT Center for International Studies*. Consultat a l’abril de 2024. Disponible aquí:

<https://cis.mit.edu/publications/analysis-opinion/2023/russia-caucasus-and-central-asia-after-invasion-ukraine>

Sharifli, Yunis (2023). “China’s Dominance in Central Asia: Myth or Reality?”. Article extret del diari de relacions internacionals *Rusi*. Consultat a l’abril de 2024. Disponible aquí:

<https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/chinas-dominance-central-asia-myth-or-reality>

Webster, Joseph (2022). “China-Russia Relations: 4 Takeaways From 2022”. Article extret del diari de relacions internacionals *The Diplomat*. Consultat a l’abril de 2024. Disponible aquí:

<https://thediplomat.com/2023/01/china-russia-relations-4-takeaways-from-2022/>